

2011

25 anys d'Arxiu

Octubre - Desembre 2011
número 33, 2a època
suplement

butlletí de l'arxiu

publicació periòdica de l'arxiu municipal de Palafrugell

**L'any que en fem 25:
breu resum de la nostra història**

Primeres referències

Primer pergami del fons de l'Ajuntament, datat del 1115 (AMP)

re amb el Govern Espanyol. I, com sempre passa quan hi ha remenament, alguns es van perdre.

El maig de 1845, el ple de l'Ajuntament acorda posar un armari a la Casa Consistorial, al carrer dels Valls, per desar-hi els documents més recents i, així, evitar-se les anades i vingudes a l'església. D'aquest nou arxiu, en sabem poques coses més. Només que el 1930, es van llençar alguns papers que es van considerar de poca importància.

Antiga Casa Consistorial (AMP. Fons Francesc Alsius)

Façana de l'església parroquial de Sant Martí de Palafrugell (Fototípia Thomas. AMP, col. Carme Feliu)

Les primeres referències que tenim sobre l'existència d'un arxiu daten del 1707, tot i que la voluntat de conservar els documents importants és molt més antiga —només cal pensar en els pergamins del segle XII. Però, l'arxiu de 1707, ubicat a l'església parroquial de Sant Martí, no era cap meravella i es feia difícil trobar-hi res. Per aquest motiu, els jurats del Castell de Palafrugell van nomenar com a secretari a Salvador Vergonyós, amb la tasca de posar ordre a tot aquell desgavell en un termini de sis anys.

Amb les invasions franceses, durant la Guerra Gran i la Guerra de la Independència, es van haver d'amagar els documents que tenien a veure

El Llibre de Privilegis i altres pèrdues

Miquel Torroella i Plaja, autor de la *Història de Palafrugell i la seva comarca* i propietari de Fitor, i Josep Gich i Fontanet, farmacèutic, el març de 1879, van demanar poder entrar a l'antic arxiu per obtenir dades històriques de la vila i es van comprometre a posar-hi una mica d'ordre. Però, aquesta última part no es va complir i, a més, el *Llibre de Privilegis de Palafrugell* va desaparèixer. Josep Pla diu que Torroella se'l va emportar a casa per preparar el seu llibre i que s'hauria perdut amb la dispersió de la biblioteca de l'historiador.

Llibre de Privilegis de Palafrugell (AMP)

Però la desaparició del *Llibre de Privilegis* no és pas l'única: el 1926, Ramir Medir i Jofra escriu la *Memòria relativa al antiguo Archivo Municipal de la Vila de Palafrugell*, on explica que molts dels documents que Pella i Forgas va citar per a la seva *Historia del Ampurdán* ja no eren a l'arxiu. Medir va elaborar la primera descripció del fons i va deixar constància de l'abandonament i el desordre. A més, va recomanar que es traslladessin els documents, que es trobaven a l'església, a un local habilitat de la Casa Consistorial. Però aquesta proposta es va passar per alt i no va ser fins el 1934 que es va aprovar el trasllat, per tal de millorar la conservació de l'antic arxiu. La nova ubicació seria les golfes de l'edifici destinat a la Biblioteca Popular i l'Escola d'Arts i Indústries.

Edifici de l'Escola d'Arts i Indústries al carrer de la Tarongeta (AMP)

Malgrat l'aprovació del trasllat, quan l'església es va cremar, l'any 1936, molts documents encara estaven a la parròquia. La sort va ser que estaven dins un armari de fusta molt bona i la majoria s'han pogut conservar, en algun cas, un xic afumats. Només uns quants no es van salvar de les flames, que van cremar durant cinc dies. Aquell mateix any, sense més demores, es va traslladar tot a la Biblioteca Popular, on el desordre va augmentar. Posteriorment, aquest arxiu s'ajuntaria amb el que hi havia a la Casa Consistorial.

El 1964, amb el trasllat de la Casa Consistorial (del carrer dels Valls al carrer de Cervantes), es van vendre alguns dels documents al drapaire. Tot i les pèrdues que ha anat patint el nostre arxiu, el fons documental conservat és molt ric, tant per l'antiguitat com per la quantitat d'informació que s'hi troba.

Documents afectats pel fum (AMP)

Organització i consulta dels documents

El 1970 es va contractar el senyor Josep Guilló per tal d'organitzar l'Arxiu. Després de quatre anys classificant cronològicament la correspondència i altres documents, els va agrupar en 183 lligalls que es podien consultar a la Sala de Sessions de l'Ajuntament. Núria Corredor i M. Concepció Saurí, estudiants d'història i becades per l'Institut Nacional de Asistencia y Promoción del Estudiante i per l'Ajuntament, el 1979, van començar a classificar la resta dels documents històrics i a elaborar un primer inventari dels fons. Amb la creació del Museu-Arxiu de Palafrugell, l'arxiu històric es va traslladar a Can Genís. **El 1986, l'Ajuntament obre el servei d'arxiu a la ciutadania** i contracta M. Concepció Saurí com a arxivera. Gràcies a la feina feta, juntament amb Enric Saguer, es va poder elaborar l'inventari definitiu del fons històric de l'Ajuntament (s. XII – 1940) i una guia de tots els fons recollits.

Can Genís entre 1986 i 1988 (fotografia Libert Puignau. AMP)

Millores en les instal·lacions

El 1988, es van fer obres d'ampliació a Can Genís, per tal d'atendre millor els investigadors i tenir espai suficient per albergar més fons. L'any següent, l'Ajuntament va obtenir el suport del servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya, amb qui va signar un conveni. El 20 d'octubre de 1989, s'inauguraven les noves instal·lacions.

L'Arxiu a Can Genís, 1992
(fotografia Paco Dalmau. AMP)

Pati de l'Arxiu Municipal a Can Genís, 10 d'abril de 1992
(fotografia Paco Dalmau. AMP)

Visita escolar a la sala de consultes de l'Arxiu Municipal a Can Genís, octubre de 1996
(fotografia Enric Bruguera. AMP)

El 1996, amb les obres de la nova seu a Can Rosés ja en dansa, l'Arxiu Municipal va celebrar els seus 10 anys de servei, tot creant el Butlletí de l'Arxiu. Finalment, el 2002, l'Arxiu Municipal de Palafrugell es traslladà a l'edifici de Can Rosés, datat dels segles XVII-XVIII i situat al costat de l'església parroquial, unes noves instal·lacions que faciliten la consulta i la conservació dels documents. A més, el servei compta des del 2008 amb una nau al carrer de la Vall d'Aran, que serveix de dipòsit i d'espai de tractament de la documentació.

Obres de rehabilitació de l'edifici de Can Rosés, aproximadament 1995 (Ajuntament de Palafrugell)

Trasllat de documentació de Can Genís a Can Rosés, finals 2001 (fotografia Enric Bruguera. AMP)

L'Arxiu avui

Actualment, a l'Arxiu, es gestiona la documentació de l'Ajuntament de Palafrugell i els fons que conserva, s'atenen les consultes dels documents, s'assessora sobre el tractament de la informació, es fan visites guiades, es col·labora en activitats educatives i culturals i es treballa en la conservació i digitalització de la documentació.

Una de les activitats més conegudes de les que realitza l'Arxiu és la col·laboració en la publicació dels *Quaderns de Palafrugell* des de 1993 i en la *Galeria de personatges* des del 1998, any en què també es va començar a publicar les edicions de l'arxiu amb *Notes i dietaris de la família Fina*. Deu anys després, el 2008, es va iniciar la col·lecció de fotografia local amb la Biennial de Fotografia Xavier Miserachs.

Pel que fa al *Llibre de Privilegis*, Ramir Medir, el 1961, va informar que es trobava a la Biblioteca de Catalunya. El 1991 la vila de Palafrugell va començar un seguit d'accions per tal d'aconseguir el llibre. El novembre del 2005 es va fer una recollida de firmes que va demostrar que els recursos presentats tenien el suport de la població palafrugellenca. Finalment, l'octubre del 2006, el *Llibre de Privilegis* va tornar al poble. Actualment, es conserva a l'Arxiu Municipal, en règim de comodat per temps indefinit. L'any 2007, Joan Villar i Torrent va transcriure i publicar el *Llibre de Privilegis de Palafrugell (1250-1724)*.

Durant aquests 25 anys d'Arxiu, s'han augmentat els fons i els serveis i s'ha avançat en la gestió de la documentació i de la informació. La participació de ciutadans i entitats, les demandes dels usuaris, el treball de professionals i col·laboradors i la planificació institucional han anat configurant l'actual Arxiu.

Instal·lacions actuals de l'Arxiu Municipal (AMP)

Núria Anglada Lloveras

Estudiant del Grau de Llengua i Literatura catalanes de la UdG i col·laboradora de l'Arxiu